

Pravne, etične in strokovne dileme pri obravnavi otrok in mladostnikov

Prim. Franc Božiček dr. med.

Medicina Božiček d.o.o., Bistrica ob Sotli 61

Prيرهjeno in delno dopolnjeno, po predavanju pok. prim. prof. dr. Janka Kersnika dr. med.

Zapis v egipčanski piramidi

„Bliža se konec sveta; otroci več ne ubogajo svojih staršev!“

Konec svet še ni prišel otroci pa tudi ...

Vsebina

- Pravne podlage
- Etične dileme
- Strokovne dileme

Pravne podlage

- Zakon o ZV in ZZ (ZZVZZ-UPB1)
- Pravila OZZ
- Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2)
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP-UPB8)
- Zakon o pacientovih pravicah (ZPacP)

ZZVZZ - 22. člen

- Otrok je zdravstveno zavarovan kot družinski član
do dopolnjenega 15. leta starosti
do dopolnjenega 18. leta starosti, če ni sam zavarovanec tej
če se šola-do konca rednega šolanja, največ do konca 26. leta.
- Otrok, ki postane popolnoma trajno nezmožen za delo do
dopolnjenega 18. leta starosti ali do konca rednega šolanja
je zavarovan kot družinski član, dokler traja nezmožnost.
- Otroci, katerih starši so nezavarovani, so nezavarovani
- Otroci do 18. leta starosti, ki se šolajo in niso zavarovani kot
družinski člani, ker njihovi starši ne skrbijo za njih ali ne
izpolnjujejo pogojev za vključitev v OZZ,
so zavarovani z dnem, ko občina ugotovi, da izpolnjujejo
pogoje za prijavo v zavarovanje iz tega naslova.

ZZVZZ-23. člen (plačilo storitev)

Z OZZ je

otrokom, učencem, vajencem, študentom, ki se redno šolajo v skladu s programom in

otrokom in mladostnikom z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, v celoti zagotovljeno:

- sistematični in drugi preventivni pregledi
- Zdravljenje in rehabilitacija
- obvezna cepljenja, imunoprofilaksa, kemoprofilaksa (program)
- zdravila na recept s pozitivne in vmesne liste

Pravica do nadomestila zaradi nege (ZZVZZ –30. člen, Pravila OZZ-38. člen)

Pravico ima eden od staršev, ki živi v skupnem gospodinjstvu

- za otroke do 7 let ali starejšega duševno, telesno prizadetega otroka, do 15 delovnih dni (IZ do 30 delovnih dni)
- od 7.-18. leta, največ do 7 delovnih dni (IZ do 14 delovnih dni)

Pravica do nadomestila zaradi nege (ZZVZZ-30. člen, pravila OZZ-38. člen)

IZ na predlog strokovnega kolegija UKC- Pediatrične klinike

- **do 6 mesecev** zaradi nenadnega hudega poslabšanja zdravja
- **nad 6 mesecev** zaradi težke možganske okvare, raka ali drugih posebno hudih poslabšanj zdravja, tudi ko je otrok v bolnišnici

Pravica do nadomestila, do povračila potnih stroškov (ZZVZZ-34. člen)

- Spremljevalec zavarovane osebe
za otroke do dopolnjenega 15. leta starosti in
do 18. leta za duševno in telesno prizadete otroke
(pravila OZZ 40. člen),
do 18. leta v tujini **(pravila OZZ 135. člen)**

ima pravico do nadomestila do povračila potnih stroškov.

- Eden od staršev ima pravico sobivanja ob hospitaliziranem otroku do starosti vključno 5 let **(pravila OZZ 40. člen)**
- V primeru, da je hospitalizirana mati ki doji otroka ima pravico, da je ob njej tudi otrok **(pravila OZZ 40. člen)**

ZPacP

- otrok pod 15 let ni sposoben privolitve v zdravstveno oskrbo,
- starša morata biti pri posegih z večjim tveganjem soglasna,
- pri manjšem tveganju prevlada mnenje starša skrbnika - **35. člen**,
- otroku staremu 15 let in več, brez njegove privolitve ni dovoljeno nuditi zdrav. oskrbe (posega), razen v primerih iz 28, 29. člena (**26. člen**),
- zaupnosti in poklicne molčečnosti zdravnika odredi pod 15 leti starš (skrbnik), pri 15 letih in več pa otrok (**44., 45. člen**).

Etične dileme

Prijavna dolžnost

- Kadar gre za sum, da je poškodba posledica kaznivega dejanja, mora zdravnik opraviti prijavno dolžnost-obvestiti policijo.
- Državni organi in organizacije z javnimi pooblastili so dolžni naznaniti kazniva dejanja, za katere se storilec preganja po uradni dolžnosti, če so o njih obveščeni ali drugače zvedo zanje.
- Navedeni organi in organizacije morajo navesti dokaze za katere vedo in poskrbeti, da se ohranijo sledovi kaznivega dejanja in predmeti, s katerimi je bilo dejanje storjeno (**145. člen ZKP**).
- V takih primerih zdravnik ne stori dejanja izdaje poklicne skrivnosti, ker je korist posameznika in družbe pomembnejša.
- Za dejanje iz predhodne vsebine se ne kaznuje, kdor izda skrivnost zaradi splošne koristi ali koristi koga drugega, če je ta korist večja kakor ohranitev skrivnosti;“ (**142. člen KZ**).

Prijavna dolžnost

- Vsakdo lahko prijavi kaznivo dejanje, za katerega se storilec preganja po uradni dolžnosti (**146. člen KZ**).
- Zakon določa, kdaj pomeni opustitev prijave kaznivega dejanja, kaznivo dejanje.
- Ovadba se preda pristojnemu tožilcu pisno ali ustno. Če je prijava ustna, je treba ovaditelja opozoriti na posledice krive ovadbe. O ustni ovadbi se naredi zapisnik, o telefonski uradni zaznamek (**147. člen KZ**).
- Če je ovadba podana policiji, sodišču, nepristojnemu tožilcu, jo ta sprejme in preda pristojnemu državnemu tožilcu.

A. Huda telesna poškodba (KZ-123. člen)

B. Posebno huda telesna poškodba (KZ-124. člen)

A

Kdor koga tako telesno poškoduje ali mu prizadene takšno škodo na zdravju, da bi bilo lahko zaradi tega:

- v nevarnosti njegovo življenje
- uničen ali za vselej in znatno oslabljen kak del telesa ali organ,
- začasno oslabljen pomemben del telesa, pomemben organ,
- poškodovan je začasno nezmožen za vsako delo,
- delazmožnost poškodovanega je za vselej zmanjšana,
- bil je začasno skažen,
- začasno mu je bilo hudo ali za vselej lažje okvarjeno zdravje,

se kaznuje z zaporom od 6 mesecev do 5 let.

B

Kdor koga tako hudo telesno poškoduje ali mu prizadene tako hudo škodo na zdravju, da je bilo zaradi tega:

- v nevarnosti njegovo življenje,
- uničen ali za vselej oslabljen kak njegov organ ali pomemben del telesa,
- je zaradi tega za vselej skažen in nesposoben za vsakršno delo
- mu je bilo za vselej okrnjeno zdravje,

se kaznuje z zaporom od 1 do 10 let.

Nasilje v družini (KZ-191. člen)

Kdor v družinski (ali v kakšni drugi trajnejši življenjski skupnosti)

- z drugim grdo ravna, pretepa, boleče ali ponižujoče z njim ravna,
- ga z grožnjo ali neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča,
- mu omejuje svobodo gibanja,
- ga zalezuje, prisiljuje k delu ali opuščanju dela,
- ga z nasilnim omejevanjem pravic spravlja v podrejeni položaj,

se kaznuje z zaporom do 5 let.

Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje (KZ-192. člen)

Starši, skrbnik, rejnik ali druga oseba ki sili mladoletno osebo

- k pretiranem delu,
- k delu ki ni primerno za njegovo starost ,
- k opuščanju dela,
- iz koristoljubja navaja k beračenju ali drugim dejanjem, ki so škodljiva za njen razvoj,
- z njo surovo ravna in jo trpinči,

se kaznuje z zaporom do 5let

Opustitev ovadbe kaznivega dejanja ali storilca (KZ-281. člen)

Uradna oseba, ki zavestno opusti ovadbo kaznivega dejanja, za katero zve pri opravljanju službe,

se kaznuje z 3 do 5 let zapor.

Storilec se preganja po uradni dolžnosti in

se kaznuje z zaporom do 3 let.

Neupravičena izdaja poklicne skrivnosti (KZ-142. člen)

Kdor neupravičeno izda skrivnost, za katero je izvedel kot zdravnik, zagovornik, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do 1 leta.

Za dejanje iz prejšnjega odstavka se ne kaznuje, če izda skrivnost

- zaradi splošne koristi,
 - zaradi interesa javnosti,
 - zaradi koristi drugega, če je večja kot ohranitev skrivnosti,
- je zakonsko določena odveza dolžnosti varovanja skrivnosti.

Pregon se začne na osebno tožbo.

Oprostitev dolžnosti pričanja (ZKP-236. člen)

- Zdravnik je oproščen dolžnosti pričanja razen v primerih iz 3. odstavka 65. člena tega zakona (spolna nedotakljivost).
- Sodišče, ki vodi postopek, ga je dolžno poučiti, da mu ni treba pričati, vsakokrat, preden ga zasliši, brž ko izve da gre za okoliščine, zaradi katerih je oproščene dolžnosti pričanja.

Organizacija zdravstvene dejavnosti

Organizacijska vprašanja

Sistematski pregledi

- predpisani pregledi
- cepljenja

Kurativni pregledi

dileme (nekaterne):

pogosto obiskovanje,
bolezni matere,
patološka družina, nasilje,
vzgoja glede uporabe zdravstvene službe,
duševno zdravje...

Dispanzerska metoda dela

- Poznavanje svojih pacientov.
- Timsko delo.
- Seznam kroničnih bolnikov.
- Seznam ogroženih skupin prebivalcev.
- Sodelovanje z patronažno med. sestro.
- Skupinska obravnava bolnikov (alkoholizem, kajenje, debelost, psihične bolezni, hipertenzija, sladkorna bolezen...).
- Sistematično izvajanje usmerjenih ukrepov.

Organizacija dejavnosti

Kje vse so obravnavani otroci?

- Družinska ambulanta
(Referenčna) ambulanta
- Otroška ambulanta (kurativa, preventiva)
- Šolska ambulanta (kurativa, preventiva)
- Dežurne ambulante

Bistvo je normativ (splošni dogovor);
priznani kader v posameznih ambulantah je drugačen.

Pravica do proste izbire zdravnika in zdravstvenega zavoda (ZZVZZ-80. člen)

Izbrani osebni zdravnik za zavarovane osebe do dopolnjenega 19. leta starosti je:

praviloma

- specialist pediater,
- specialist šolske medicine,

izjemoma

- specialist splošne (družinske medicine) ali
- zdravnik splošne medicine s podiplomskim študijem iz zdravstvenega varstva žensk, otrok in mladine.

(Kaj pomeni izjemoma?!!!)

Pravica do proste izbire zdravnika in zdravstvenega zavoda (ZZVZZ-80. člen)

- Če je izbrani zdravnik za zavarovane osebe do dopolnjenega 19. leta starosti zdravnik splošne medicine (**nespecialist!!!**), praviloma pooblasti najbližjega ustreznega specialista pediatra oziroma specialista šolske medicine za izvajanje preventivnega zdravstvenega varstva.
- Osebnega zdravnika za otroke do 15. leta starosti, izberejo starši, varuh ali skrbnik.

Pravila OZZ-27. člen (pravica do preventivnih storitev)

Dojenčki in predšolski otroci do 6. leta starosti:

- sistematični pregledi dojenčkov(1.,3.,6., 9.,12.,18. mes., 3 leta, 5. let)
- UZ kolkov ob rojstvu, 3 mes,
- denverski presejalni test pri vseh sist. pregledih,
- namenski pregledi dojenčkov v 2. mesecu starosti, pred vstopom v vrtec, pregled pred org. letovanjem,
- 8 patronažnih obiskov v družini z dojenčkom v starosti do 1 leta,
- 2 dodatna patronažna obiska pri dojenčkih slepih in invalidnih mater do 1 leta in po 1 obisk v 2. in 3. letu otrokove starosti,
- cepljenje po predpisanem programu

Pravila OZZ-27. člen (pravica do preventivnih storitev OZD)

Šolarji, mladina, študenti:

- sistematični pregledi od 6 mesecev pred vstopom v OŠ,
- sistematični pregledi v 1.,3.,6.,8., razredu OŠ,
- sistematični pregledi v 1., 3. letniku srednje šole,
- sistematični pregledi študentov prvih in zadnjih letnikov višjih in visokih šol,
- sistematični pregledi mladine ki se ne šola redno v 18 letu starosti,
- 2 patronažna obiska letno pri slepih, slabovidnih z dodatnimi motnjami, v starosti od 7-25 let, ki so v domači oskrbi in se ne šolajo.

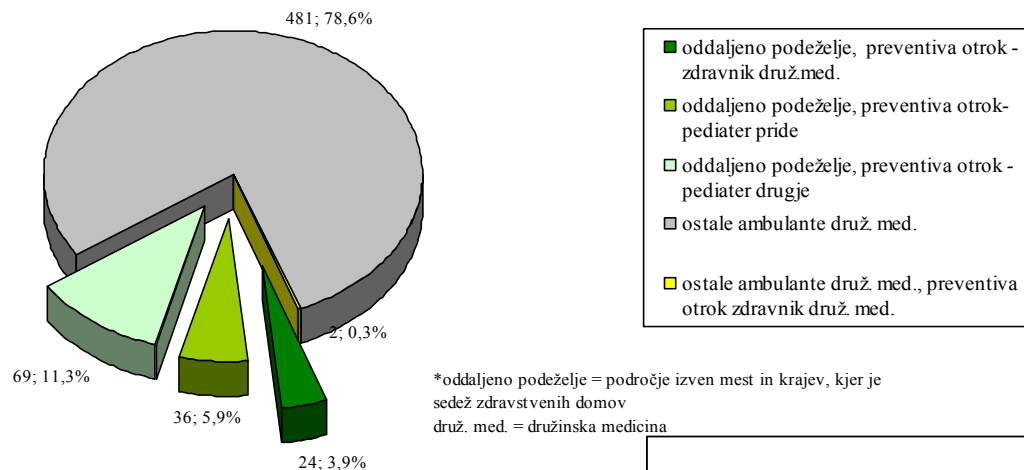
Pravila OZZ-27. člen (pravica do preventivnih storitev OZD)

Šolarji, mladina in študenti

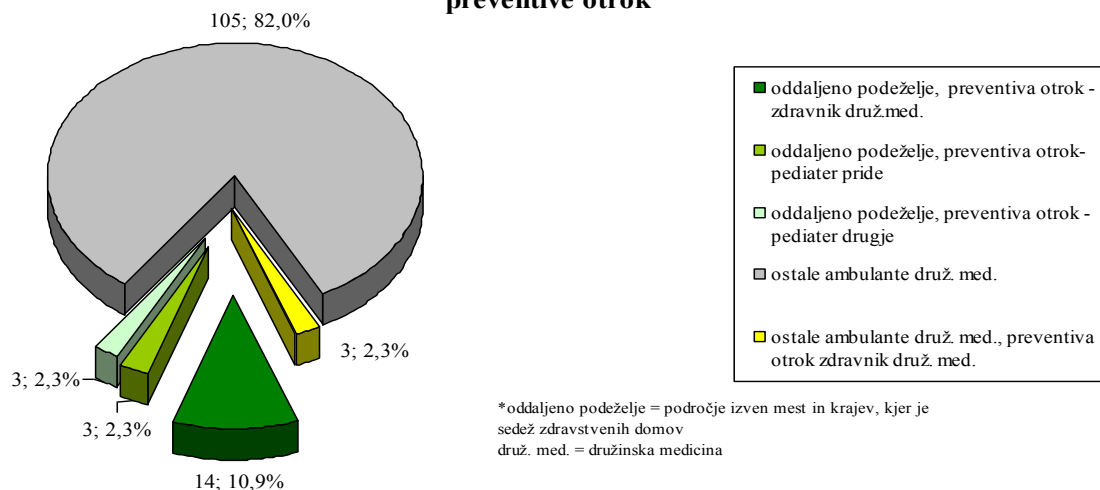
- namenski pregledi pred odhodom na organizirano zdravstveno letovanje,
- cepljenja in druge storitve za preprečevanja širjenja nalezljivih bolezni, ki jih določa rep. imun. program,
- zdravniško mnenje o sposobnosti otroka za začetek šolanja, ki ga vključuje sistematični pregled šolskega novince pred vstopom v OŠ (medicinsko svetovanje šolskemu novincu, njegovim staršem),
- zdravniško mnenje, potrebno za nadaljnje šolanje, ki ga vključuje zadnji sistematični pregled v času šolanja (medicinsko svetovanje učencu, staršem).

Realnost oddaljenega podeželja

Slika 1: Ambulante družinske medicine na "oddaljenem" podeželju glede na vse ambulante družinske medicine v Sloveniji in glede na način opravljanja preventive otrok

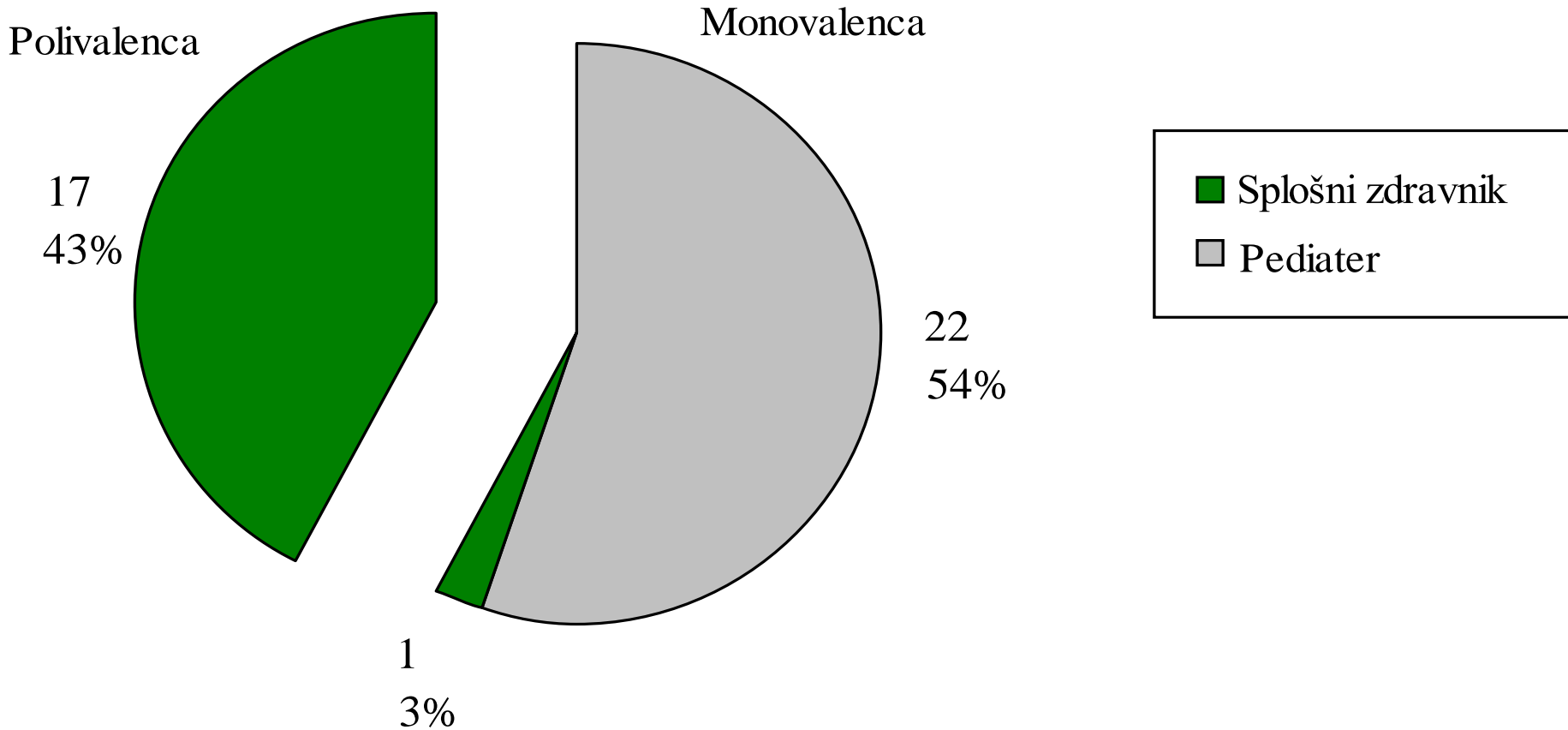

Slika 1: Ambulante družinske medicine na "oddaljenem" podeželju glede na vse ambulante družinske medicine v celjski regiji in glede na način opravljanja preventive otrok

Realnost oddaljenega podeželja

Slika : Zdravniki primarnega nivoja, ki opravljajo obvezno cepljenje predšolskih otrok, v regiji Celje, v letu 2003

Strokovni izzivi

Strokovni izzivi

Kroženje iz pediatrije in....., da znanje in izkušnje

Vsak zdravnik najde svoje izzive v kurativi in preventivi!

Razmislite o vaših!!!

?

Nekatero dileme pri obravnavi

- Mali otroci v spremstvu enega ali več odraslih
- Sporazumevanje
- Odgovornost staršev, skrbnika
- Avtonomija
- ?

Štiri bistvene naloge posveta

- Obravnavati trenuten zdravstveni problem.
- Voditi kronične zdravstvene probleme.
- Delovati preventivno , promovirati zdravje.
- Vplivati na iskanje zdravniške pomoči v prihodnje.

Sporazumevanje

- Starši govorijo namesto otroka
- Pojasnjevanje diagnostike, zdravljenja in spremljanja
- Otroci v spremstvu drugih oseb
- Otroci brez spremstva

Odgovornost

Sošolci iz bližnje šole pripeljejo 10- letnega učenca, ki se je poškodoval med prerivanjem na hodniku. Ugotovite odprto rano na temenu v dolžini 4 cm in globini 1 cm.

- Kdo mora spremljati?
- Kdo odloča o šivanju?
- Kaj še?

Odgovornost

Babica pripelje 13-letno deklico, ker je v šoli med pevskim nastopom kolabirala. Ker agresivno zahteva strokoven pregled, ker so pred leti pri drugem vnuku spregledali pomembno stanje, jo pošljete na hodnik.

- Kdo mora spremljati?
- Kdo je prisoten pri pregledu?
- Kaj storiti, če nam gredo svojci na živce?

Odgovornost

Učitelj deskanja na snegu pripelje 12-letnico z zlomom obeh zapestij in z pretresom možganov (prisebna).

- Kaj je potrebno ukreniti?
- Kako jo poslati v bolnišnico?

Odgovornost

Učiteljica iz šole v naravi pripelje 13-letnico z vročino, bolečinami v trebuhu, bruhanjem in splošnim slabim počutjem. Ocenite, da mora v bolnišnico...

- Kdo odloča?
- Koga obvestiti?
- Kaj, če želijo v drugo bolnišnico?

Odgovornost in avtonomija

16-letno bolnico je v ambulanto pospremila mama, češ da je prejšnji večer pojedla večje število tablet Naklofen (dedkovih), ker je želela končati svoje življenje.

- Kateri so prvi koraki?
- Katere možnosti imate?
- Ali smete zdraviti sami?
- Kako vključite mater?

Nasilje

Vzgojiteljica iz vrtca patronažni sestri pove, da 5-letno deklico doma telesno in psihično zlorablja. V družini kraljuje alkohol...

- Kaj boste storili?
- Kaj, če ima znake poškodb?

Avtonomija

16-letna hči vaše prijateljice iz gimnazije pride po napotnico za umetno prekinitev nosečnosti, ker ne želi h ginekologu, da bi ji dal napotnico.

- Ali boste dali napotnico?
- Kaj boste ukrenili?
- Komu boste povedali?

Avtonomija

15-letnica, dekle iz sosednjega stopnišča, pride v ambulanto po kontracepcijske tablete, ker je slišala, da ni nujno treba na ginekološki pregled in ker vas na videz pozna.

- Ali jih boste predpisali?
- Kaj boste ukrenili?
- Komu boste povedali?

Avtonomija

S policije vas pozno zvečer kličejo, ker so po dolgem iskanju našli skoraj 18-letnega fanta, ki je pred dnevi pobegnil od doma. S starši noče govoriti, noče domov.

- Ali boste dovolili, da ga policija pridrži?
- Ali ga boste pregovorili, naj gre domov?
- Kaj drugega je moč storiti?

Kam še po pomoč?

Po pomoč se lahko obrnete tudi na nevladne in zasebne organizacije za svetovanje ali terapevtsko pomoč:

- Društvo za nenasilno komunikacijo Ljubljana
- Zavod Frančiškanski inštitut
- Program pomoči pri nasilju
- Društvo za družinsko svetovanje in terapijo

Sklep

- Vestno opravite svoje delo
 - Navedite kronologijo dogodkov
 - Podrobno opišite opažanja
 - Pomislite na nasilje
 - O vseh ukrepih pridobite privolitev staršev
 - Upoštevajte ZKP
 - Izpolnite prijavno dolžnost
-
- Ne izogibajte se dela predšolskimi, šolskimi otroci in mladostniki (v kurativi in preventivi!)

KJE ZAHAJA SONCE?

